

למחר

מכללת שערי משפט

דיני מעצרים / ד"ר דותן רוסו

בחינה – מועד ב' (16.3.12)

משך הבחינה: 2 שעות

יש להשיב על חמש מתוך שש השאלות המפורטות להלן.

הנחיות כלליות:

1. הבחינה במתכונת של חומר סגור.
2. התשובה במסגרת השורות שיועדו לכל תשובה בלבד (אין לחרוג משורות אלו).
3. יש לבסס את התשובות על אזכור של הוראות חוק ופסיקה רלוונטיים.

בהצלחה!

1. ראובן נעצר על ידי המשטרה בחשד לביצוע עבירת רצח, והובא מיד לבית המשפט המחוזי לצורך הארכת מעצרו לצרכי חקירה (מעצר שלפני הגשת כתב אישום). במהלך הדיון הראשון שהתקיים בבקשת המעצר של ראובן (כיום ב' 2.1.11) ביקש הסנגור מנציג המשטרה שימסור לידיו את הראיות הקושרות את ראובן לביצוע העבירה. נציג המשטרה סירב, אך מסר מזכר לעיונו של בית המשפט בלבד ובו נטען כי הראיות כנגד ראובן מתבססות על שמועה שפשטה ולפיה ראובן הוא זה שביצע את הרצח. עוד טען נציג המשטרה כי מלבד צרכי החקירה, מתקיימות גם עילות מעצר מסוג מסוכנות וחשש שיבוש הליכים. נציג המשטרה הוסיף עוד כי מאחר ומדובר בעבירה חמורה יש לתת משקל בהחלטה על המשך המעצר גם לשיקולי הרתעה כלליים (הרתעת הרבים). **חוזה דעתך על התנהלותו וטיעונו של נציג המשטרה.**

[תשובה: בקשה למעצר שלפני הגשת כתב אישום מוגשת ונדונה בבית משפט השלום בלבד. סירוב המשטרה להציג בפני הסנגור את חומר הראיות נעשה כדין בהתאם להוראת סעיף 15 לחוק המעצרים. סעיף 13(א) לחוק המעצרים קובע, בין היתר, כי שופט לא יורה על מעצרו של חשוד אלא אם שוכנע שקיים חשד סביר שהאדם עבר עבירה שאיננה חטא. עולה השאלה האם "שמועה שפשטה בשכונה" עולה כדי "חשד סביר". אף שעדות שמועה מהווה ראיה שאינה קבילה בהליך העיקרי, אין מניעה להתבסס עליה בהליך של מעצר ימים (בש"פ זאב רוזנשטיין). עם זאת, ספק רב האם די בשמועה כדי לבסס חשד סביר כנגד ראובן שמשמעותו: ראיות הקושרות את החשוד לעבירה במידת סבירות ראויה המצדיקה שתיתן למשטרה אפשרות להמשיך ולסיים את החקירה (בש"פ רוזנשטיין). מנגד, מאחר ומדובר בעבירה חמורה במיוחד ובשלב מוקדם יחסית של החקירה והמעצר, יתכן שבית המשפט יקל בדרישה הראייתית בשלב זה (בש"פ רוזנשטיין). שיקולי הרתעה אינם מהווים עילת מעצר על פי סעיף 21 לחוק המעצרים. על כן, שגה נציג המשטרה כאשר ביקש לבסס את בקשת המעצר גם על שיקולי הרתעה ועל בית המשפט להימנע מליתן משקל לטענה זו].

2. **פרט את התנאים והעילות למעצרו של נאשם עד תום ההליכים ומהותם של אלו.**

[תשובה: סעיף 21 לחוק המעצרים קובע שלושה תנאים קטגוריים למעצר עד תום ההליכים: **התנאי הראשון** (אף כי לא בסדר המופיע בסעיף עצמו), קיומן של "ראיות לכאורה" שמשמעותן (על פי **בש"פ שלמה זאדה**) – ראיות גולמיות אשר קיים סיכוי סביר כי עיבודן במהלך המשפט, בחקירות, בקביעת אמינות ומשקל, ובהשתלבות עם גרסת ההגנה, יבסס את אשמת הנאשם מעבר לכל ספק סביר. לצורך גיבוש החלטתו לעניין הראיות בית המשפט נדרש לעיין בחומר החקירה, לתת דעתו ל"כרסומים ופגמים גנטיים", להגיונם הפנימי של הדברים, ולאופן השתלבות הראיות אלה באלה. בשלב זה, בית המשפט אינו נדרש להכריע במהימנות עדים (הערה: ינתן בונוס על תשובה המאזכרת את עמדות המיעוט של בך ודורנר בבש"פ זאדה). **התנאי השני**: קיומה של עילת מעצר

מסוג מסוכנות, חשש הימלטות או חשש שיבוש במידה ובעוצמה שאינה מאפשרת שחרור. התנאי השלישי: בית המשפט לא יורה על מעצר ממש אלא אם השתכנע שלא ניתן להשיג את מטרת המעצר באמצעי שפגיעתו בחירות הנאשם פחותה. בנוסף, סעיף 21(א)(2) קובע עילת מעצר נוספת שעניינה בנאשם שלא עמד בתנאי השחרור שנקבעו לו, הפר את תנאי השחרור או שנתקיימה עילה לביטול השחרור בערובה. ייחודה של עילה נוספת זו, כפי שנקבע בבש"פ יניב אדרי, בכך שהיא מהווה עילת מעצר עצמאית העומדת לכשעצמה ואינה תלויה בעילות האחרות (המנויות בסעיף 21(א)(1) לחוק המעצרים).

3. לאחר דיון מפורט בבקשת המדינה לעצור את שמעון עד לתום ההליכים נגדו ושמיעת טיעוני הצדדים בעניין, ניתנה החלטת בית המשפט המחוזי שבה הורה על שחרורו של שמעון למעצר בית מלא. מיד עם מתן החלטת השחרור, ביקשה המדינה מבית המשפט להורות על עיכוב ביצוע של החלטתו למשך 48 שעות לצורך הגשת ערר לבית המשפט העליון. בית המשפט המחוזי סירב לבקשת עיכוב הביצוע והורה על שחרורו המידי של שמעון לפרט את נימוקיו לכך. חווה דעתך על החלטתו זו של המחוזי שלא להורות על עיכוב ביצוע.

[תשובה: סעיף 53 לחוק המעצרים קובע כי שופט המורה על שחרור של אדם רשאי להורות על עיכוב ביצוע של החלטתו לתקופה שלא תעלה על 48 שעות, בכפוף להודעת המדינה כי בכוונתה לערר על החלטת השחרור. מטרת הסעיף, לאפשר ביקורת של ערכאת ערר על החלטת השחרור בטרם תצא אל הפועל ותסכל את מטרת המעצר. בבש"פ יעקב אלפרון קבעה הנשיאה בייניש כי ראוי ונכון שבית המשפט יתן הזדמנות לערכאת הערר להידרש לערר המדינה בטרם יורה על שחרור מידי שיסכל את מטרת הערר. רק במקרים חריגים ימנע בית המשפט ממתן עיכוב ביצוע, ועליו לשקול "היטב היטב" בטרם יעשה כן. בייניש מנתה מס' שיקולים שעשויים להצדיק אי מתן עיכוב ביצוע ובכלל זאת: החלטת השחרור תביא לפגיעה בלתי מידתית בזכות הנאשם לחירות; בהתקיים טעמים הומניטריים מיוחדים; בית המשפט מתרשם שאין כל עילת מעצר או שהתשתית הראייתית חלשה עד מופרכת. בענייננו, בית המשפט לא פירט את הנימוקים להחלטתו להורות על עיכוב ביצוע. בנסיבות אלו, נראה שהחלטת בית המשפט שלא להורות על עיכוב ביצוע אינה עומדת במבחנים שנקבעו בבש"פ אלפרון לעניין זה].

4. עם סיום חקירתו של דוד, הגישה המדינה לבית המשפט הצהרת תובע ובו ביקשה את הארכת המעצר למשך 3 ימים נוספים. בית המשפט נעתר לבקשה והורה על הארכת מעצר כמבוקש. בסמוך למועד פקיעת המעצר, הודיעה המדינה לבית המשפט כי החליטה שלא להגיש כתב אישום כנגד דוד. בעקבות הודעה זו, הורה בית המשפט על שחרורו המידי של דוד וביקר קשות את התנהלות המדינה שעה שהגישה הצהרת תובע אך לבסוף נמנעה מהגשת כתב אישום. חווה דעתך האם הביקורת של בית המשפט כנגד המדינה היא מוצדקת תוך התייחסות לסעיף 17ד' (שעניינו ב"הצהרת תובע"), מהותו ומטרותיו?

[תשובה: סעיף 17ד' מאפשר לבית המשפט להורות על הארכת מעצר של חשוד עד להגשת כתב אישום נגדו לתקופה שלא תעלה על 5 ימים בהינתן הצהרת תובע כי "עומדים להגיש כתב אישום" כנגד החשוד. מטרת הסעיף לאפשר לתובע מוסמך ללמוד את חומר החקירה ולגבש החלטה האם להגיש כתב אישום כמו גם להכין את כתב האישום ולהגישו לבית המשפט. **בבש"פ מחמוד בדווי**, נקבע כי אין לפרש את הצהרת התובע ככזו המתחייבת בוודאות על הגשת כתב אישום אלא על מגמה מתגבשת. פירוש החוק כאילו מדובר בהצהרה חד משמעית עלול להביא לתוצאות בלתי רצויות כדוגמת הצהרה בלתי מבוססת, התובע ירגיש מחויב להצהרתו, תובע ימנע מהצהרה מטעמי זהירות וכו'. עם זאת, היות ההצהרה מסתברת בלבד אינה פוטרת את התובע מבירור העובדות שיבססו את הצהרתו, ויש לבחון האם במקרה הנדון התובע אכן קיים חובתו זו בטרם מתן ההצהרה).

5. **מהי משמעותה של "חזקת המסוכנות" (סעיף 21(א)(1)(ג) לחוק המעצרים)? אילו סוגי עבירות מקימים את החזקה? האם קיומה של החזקה מחייבת את מעצרו של הנאשם עד תום ההליכים?**

[תשובה: "חזקת מסוכנות" פירושה שבהינתן קיומן של ראיות לכאורה לביצוע העבירות המנויות בסעיף 21(א)(ג) לחוק המעצרים, קיימת מסוכנות מובנת שנלמדת מעצם טיב המעשה שאינה מצריכה הוכחה, והתביעה אינה נדרשת להוכחת העילה. נטל ההוכחה שהחזקה אינה מתקיימת בעניינו של נאשם מוטלת עליו ועליו להציג גרסה משכנעת ומעוררת אמון (**בש"פ אמיר סוסור**). הדבר הינו בבחינת "היפוך נטלים". החזקה מתקיימת בעבירות שדינן מיתה או מאסר עולם, עבירות בטחון מסוימות, עבירות לפי פקודת הסמים להוציא החזקה או שימוש עצמי, עבירה שנעשתה באלימות חמורה או באכזריות או תוך שימוש בנשק קר או חס, ועבירת אלימות בبن משפחה. קיומה של חזקה אינו גורר בהכרח מעצר עד תום ההליכים והנאשם ישוחרר אם ישכנע את בית המשפט שהחזקה אינה מתקיימת בעניינו (**בש"פ קופל פטשניק ובש"פ עיסאם זחלאקה**).

6. **כנגד משה וארבעה נאשמים נוספים הוגש כתב אישום לבית משפט שלום המייחס להם עבירה של פריצה לדירה בשעת לילה מאוחרת כאשר דיירי הבית ישנים לצורך ביצוע גניבה, תוך שימוש באמצעי פריצה מתוחכמים, חלוקת תפקידים מוקדמת, ואיסוף מודיעין קודם לביצוע העבירה באשר לתכולת הדירה. האם קמה עילת מעצר עד תום ההליכים כנגד משה ומאיזה סוג? פרט את השיקולים השונים לעניין זה.**

[תשובה: המדובר בעבירות רכוש. השאלה שעולה: האם עבירת רכוש מהווה עילת מעצר מסוג מסוכנות כהגדרתה בחוק?. **בבש"פ רוסלן פונקל קבעה** בייניש כי עבירות רכוש

עשויות **בנסיבות מסוימות**, להקים עילת מעצר מסוג מסוכנות. הטעם לכך נעוץ, בין היתר, בסיכון המובנה הקיים בהם להתפתחות אלימה. בין הנסיבות אותן מונה בינייש: עבירות רכוש המבוצעות בתחכום, באופן שיטתי, בהיקפים נרחבים, תוך שיתוף פעולה בין מספר גורמים עברייניים, תוך שימוש באמצעים מיוחדים. בבש"פ רוסלן דובר בגניבת מכוניות (ובכלל זאת, רכב משטרת), ציוד וחלפים תוך ניצול מידע פנימי, שימוש בזהות בדויה ואמצעים מתוחכמים. בית המשפט העליון הורה על מעצר עד תום ההליכים. בעניינו, נראה שהנסיבות מקימות עילת מעצר בהתאם למבחנים שנקבעו בהלכת רוסלן. הערה: ניתן בונוס על אזכור החלטתו של השופט עמית **בבש"פ פאדי מסארוה** שקבע כי גם עבירת רכוש יחידה ושאינה מתוחכמת עשויה להקים עילת מעצר מסוג מסוכנות. – החלטה זו אוזכרה בשיעור אך אינה מופיעה בסילבוס]

